

kozó helytartó azonban alapjában véve okos, erkölcsös és nagyformátumú egyéniség, s még inkább azzá formálja őt az erkölcsi állásfoglalást kikényszerítő történelmi helyzet. Hogy az előadás végére alig-alig marad kétségünk efelől, az a címszereplő meggyőző alakításának az érdeme.

Kézdy György Barakiása statikusabb figura. Eltekintve az első jelenetek tragikomikus mozzanatainak árnyalatnyi túljátszásától, *Kézdy* főpapja méltó ellenfele *Fodor* helytartójának: az ő szerepformálása is a játék hevében egyszerűsödik egyre hitelesebbé.

Antal Csaba semmiféle történelmi korhoz nem köthető, sátorbelsőre emlékeztető, könnyű cölöpökön nyugvó, különös díszlete nagyjából három részre tagolódik. A középső rész bal felét egyetlen tárgy, a helytartói szék uralja. A jobb

hátsó, textilhulladékokkal borított tér a zsidó nép — néhol túlkoreografált, egészében mégis hatásos — tiltakozó szertartásainak színhelye. A dombos, hepehupás, rögös előtér pedig olyan, mint az anyaföld: kivégzésük előtt szinte belebújnak, eggyé válnak vele a császár hatalmi tébo-lyának áldozatul esett segédtszerek.

Szakács György jelmezei élesen elkülönítik a küzdőfeleket. A rómaiak anakronisztikus mai öltözékben játszanak, a zsidók ezzel szemben stilizált jelmezeket viselnek. Mégsem bántó a két idősik egymásra rímeltetésének direktége.

Többjelentésű, mélyen intellektuális, mégis sodró lendületű dráma pereg a szolnoki színpadon. S mint minden igazi dráma, egyszerre történelmi és egyszerre mai.

Éger Veronika

Zene

Virtuózok

Isaac Stern, Pinchas Zukerman, Itzhak Perlman, Gidon Kremer, Shlomo Mintz — micsoda névsor! S ha csak ez utóbbi hármat vesszük, akkor is micsoda rendkívüli névsor! A szerencsés budapesti közönség most egy évadon belül mindhármukat hallhatta, mindhármuknak tapasztalhatta.

Először Itzhak Perlman, november 15-én, az Izraeli Filharmonikus Zenekarral és Zubin Mehtával. Itzhak Perlman két fémmanókjával, szívszorítóan élettelen két lábával. Itzhak Perlman Csajkovszkijjal. Mindenről elfelejtkezünk, csak a hegedű szól. Nem küzdi le Perlman végtétét, hanem felülemelkedik rajta, pontosan már fölötte áll. Nem a győztes, hanem a jó ember muzsikál, édesen vagy érdesen, boldogan vagy szomorúan; szívzakasztóan. Mint ama bizonyos Apolló-torzó, testileg torzan, s mint ama korai Apollón, „csapással sújt, mely szinte már halálos”. Bizony a hegedű sok mindenre alkalmas, csak éppen hazudni, azt nem lehet vele. Ha valaki a megfelelő tudás birtokában pódiumra áll vele, az magáról vall, a kegyetlenségig őszintén. Vajon melyikünk engedheti ezt meg magának? Melyikünknek nincsenek sötét titkai? Itzhak

Perlman tiszta ragyogása megszegyenített bennünket.

Gidon Kremer január 26-án lépett föl a kitűnő Martha Argerichsel, a Kongresszusi Központban. A helyszín azért fontos, mert a terem méretei és az óriási színpad megakadályozza annak a bensőséges légkörnek a kialakulását, amely a szonátázáshoz nélkülözhetetlen. (Erre egyébként Kremer maga is panaszkodott a tévéinterjúban). A két előadó ezért egyetlen lehetséges megoldásként egymásnak és saját magának játszott. Tapsra meghajoltak, de már a pódiumról kifelé megbeszéltek az elhangzottakat. Hosszú és igen nehéz műsrot adtak végül is jelentős sikerrel. Gidon Kremer különös jelenség. A három ittjárt virtuóz közül ő az egyetlen, aki megjelenésében is olyan, amilyennek a köztudatban (feltehetőleg Paganini nyomán) egy hegedűsnek lennie kell. Sovány, lazán öszszefércelt tagokkal, hosszú-hosszú ujjakkal. Játék közben tátva marad a szája, arca megfeszül, és folyvást mozog előre-hátra. Kétségkívül ő a felsoroltak közül a leggyengébb (a legkevésbé kitűnő) *hegedűs*, hibákat vét, és hegedűhangja is kissé fátyolos. Ugyanakkor ő a legmarkánsabb teremtmő-újrateremtmő szellem. Nem engedi át magán ellenállás nélkül a művet, megküzdenek egymással, Kremer és az alkotó, és e birok nyomai a darabon is észrevehetőek. Emiatt persze felmerül, illetve a sajtóvisszhangban fel is merült az egyénieskedés vádja, hogy Kremer „személyisége a mű és a befogadók közé tolakodott”, jöllehet csak a teremtmő szellem egyetlen lehetséges becsületes magatartásáról van szó.

És végül Shlomo Mintz, aki június 10-én a kibővített Liszt Ferenc kamarazenekarral lépett föl a Zenakadémián. Mintz, aki a legfiatalabb, aki technikailag tökéletes, fűtül a nehézségekre, egyszerűen nem tud hibázni, hangszerzeni. Nem tudom, szabad-e egy harminc év körüli soklemezes világsztárt éretlennek nevezni. Nekem mindenestre az volt a benyomásom, mint ha egy nagyra nőtt csodagyereket hallottam volna. Ezt az érzést erősítete a művész külseje is, oldalt gondosan elválasztott haja, furcsa gyermekes kövérsége, elfogódott viselkedése az öltözékben. Persze Mintz már most sokkal-sokkal-sokkal több, mint ügyes hegedűs, bizonyosság rá az édeni szépségű második tétele a Mendelssohn kon-

certnek. S hogy a vezényléssel is foglalkozik, szintén igazolja azt, hogy igazi muzsikust hallottunk azon a fülledt nyári estén. Shlomo Mintz egy kicsit még a jövő, ő lesz talán a század utolsó nagy hegedűművésze.

Sajnos egyik hangversenyt sem közvetíthette a rádió, rögzítésre sem volt lehetőség. Vajon mi marad hát meg egy évad ilyen nagyszerű estéiből. Egy-két kritika, meg persze a vágy, hogy egyszer mindezt úgy mesélhetjük csodálkozó unokáinknak, ahogy nekünk mesélik most Kreislert, Hubermant, Heifetzet. És a remény, hogy talán attól is jobbá válhatunk, ha valaki tökéletesen játszik egy Paganini-caprice-t.

Fáy Miklós

Kiállítás

A Szentolvasó képei

Udvardi Erzsébet tihanyi kiállítása

Egy régebbi tárlatkritika „hit-nosztalgikus”-nak nevezte Udvardi Erzsébetet, mi képei alapján inkább hívőnek tudhatjuk. Nyári tihanyi kiállításának fő részét *A Szentolvasó képei* című sorozat darabjai alkották. Tizenöt egyforma méretű festmény, három ciklusra osztva: Örvendetes olvasó, Fájdalmas olvasó, Dicsőséges olvasó. A művész eddigi kiállításain is rendre szerepeltek a szenvedéstörténetből, a szentek életéből, a kereszténység ünnepeiből merített témák, jelen volt a hívő lélek csodavárásának áhítata, szelíd szomj a misztikára, a szemlélődésre. Udvardi Erzsébet a maga sajátos technikáját balatoni képein dolgozta ki, úgy tetszik azonban, mintha mindig arra készült volna, hogy ezekhez a „szentképeihez” közeledve próbálja meg végső tökélyre vinni eszközeit. Az ezüst- és aranypapíros ragasztása, a páratlan fény-effektusok kikísérletezése, a legapróbb nünaszok hajszálpontos, gondos kidolgozása itt olyan átszellemlütséget eredményez, amely amúgy is mindig kissé lebegésszerű alakjait még ujnyival emeli, az a titokzatos fény veszi körül őket, amelyet áhítatunk mindig is köréjük képzelt. A képek azonban ettől nem válnak talányossá. Udvardi Erzsébet most is a föld körében tartja őket (akárcsak régebbi képeit, amelyek közül néhány a kiállítás kiegészítőjéül *A Szentolvasó képei* mellett helyet kapott); valami titokzatos közelséget, köz-

vetlenséget képes teremteni az itt s az ott, a közünk s a túl között.

A képek közvetítő ereje ezáltal nemcsak egyértelmű és hatékony, a közvetítés nyelve olyan, hogy mindannyiunk gondolkodásmódján mérhető. Szó sincs róla, hogy Udvardi Erzsébet egyszerű festő volna vagy kivált egyszerűsítene. Csak érezhető, hogy a szenvedéstörténet állomásainak, Mária kiválasztottságának és a földre jött Istennel, Jézus Krisztussal való kapcsolatának titka egy művészen olyan átéltségi fokra jutott, amilyen természetes átéltségű (épp a Szentolvasó segítségével) lehet a köznapi ember hitgyakorlatában. Annak hite, megsejtése, áhítata vetül ki ezekben a képekben, aki a szenvedéstörténet kísérve imádkozik, átéli a jelenvaló, értünk áldozatot hozó Istennek, s anyjának, Máriának titkát, ezt a titkot az átéltség pillanatában elfogadja, nem értelmezi.

Udvardi Erzsébet persze értelmez is képein. Az ő szelíd hajlama a misztikára nem vezet naivitásra, a gondolkodó festők közül való. Benne azonban a ráció, mint annyi mai művész esetében, nem rekeszti ki az Istene s Istenben való gondolkodást. Így válik lehetővé, hogy mint értelmező nem föltétlenül saját változatának dominánssá tételére törekszik, s nem válik másfelől tételszerűvé. Amiben viszont nagyon hangsúlyozza önmagát, az a maga hitélménye. Mennyire letisztult élmény s megjárt benső út eredménye, épp most bizonyítéka *A Szentolvasó képei* sorozata. Annak művészi szintje, megrendítő hatása s biztonsága — amely a sorozat ciklusait némely kegytárgy „frivolitásának” közelségébe sem féli ereszteni. Udvardi Erzsébet ma már érezheti, amit fest, más küldetésű is, mint szabás szerint a művészet. *A Szentolvasó képei* a hit átélésének s nyilvánításának ritka eszközei.

Kalász Márton